KRYSTALL-PALATSET,

ELLER

DEN STORA BYGGNADEN

FÖR

INDUSTRI-EXPOSITIONEN I LONDON ÅR 1851;

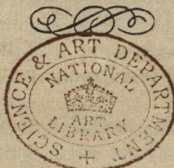
jemte

några inledande ord om London,

passande till handledning för Resande, som ämna besöka den stora Expositionen.

Med en Planche.

STOCKHOLM.
ALB. BONNIERS FÖRLAG.

STOCKHOLM. THIMGREN OCH HULTMAN, 1851.

Några ord om London.

I anledning af den verldsbekante stora blifvande industri-expositionen i London, torde det vara ännu intressantare än eljest för våra läsare inhemta en närmare kännedom om åtskilliga förhållanden i *London,* denna stora, stolta, ärorika och lysande stad, som med ett ord torde kunna tillerkännas namn af verldens första stad.

Och sådant har förhållandet varit i flera århundraden. Redan i Taciti dagar hade *Londinium* öfverflöd på köpmän, och var den store skattkammaren för landets rikedomar. Men med hvilka jettesteg har den ej sedermera tilltagit i omfång, befolkning, rikedom, det civiliserade lifvets alla konster och intellektuella samt förädlande sträfvanden!

London intager visserligen ej lika stort rum som det gamla Babylon enligt fabelaktiga beskrifningar — detta Babylon med sin vidd af 60 mil *), sina murar af 350 fots höjd och 87 fots bredd, sina 250 torn och 100 kopparportar — men Londons befolkning är vida mer betydande än den, som någonsin blifvit det gamla Babylon tillskrifven. I vidd, ehuru ej i arkitektonisk prakt, öfverträffar London det gamla Thebe, som endast hade 23 till 27 mils omkrets, under det att en kedja af minst 30 mils längd skulle fordras till att omsluta London. Och Ninive, det Assyriska rikets hufvudstad, som var 19 mil lång, 11 bred, och hade 48 till 60 i omkrets, skall ej hafva haft mer än 600,000 personers befolkning, hvaremot antalet af Londons innevånare stiger till *två och en fjerdedels million.*

Fordom stod Londons stad eller »City» i inskränktare mening inom en krets af två mil; namnet London i vidsträcktare mening deremot omfattar City

---

*) Så ofta här förekommer ordet *mil,* afses dermed alltid *engelska mil,* hvaraf ungefär 6 gå på en svensk mil.

of Westminster, köpingen Southwark och förstäderna i Essex, Surrey, Kent och Middlessex, och då har hela staden en längd af 10 till 12 mil, en bredd af 5 till 7 mil, och en omkrets af mer än 30 mil. Inom denna vidd finnas 12,000 till 13,000 gator, gränder, torg och genomgångar — 200,000 till 250,000 hus och offentliga byggnader, samt såsom vi redan ofvan anfört, 2,000,000 till 2,250,000 invånare. Och likväl kan, med tillhjelp af omnibusar, droskor (cabs), hela denna rymd tillryggaläggas två eller tre gånger på en dag, och med en i förhållande obetydlig kostnad.

En blick från Fogelperspektivet.

Innan vi ingå på enskildheter, vilja vi kasta en flygtig blick på de mångfalldiga märkvärdigheter samt tillfällen till förströelser och vederqvickelse som erbjudes oss i denna stad, som i anseende till befolkning, vidd och rikedom öfverträffar de största städer i gamla verlden.

Vi öfverhoppa här Londons lokaliteter, som blott äro af historiskt eller forntida intresse — »Julii torn», inom hvars murar så många gräsliga förbrytelser begåtts, det ärevördiga abbotsstiftet, inom hvars heliga murar stoftet hvilar af namnkunnige skalder, konungar och hjeltar — den praktfulla kathedralkyrkan, som i klassisk konst och skönhet blott står efter S:t Peterskyrkan i den »eviga staden» — öfver allt detta vilja vi här icke utbreda oss, utan mer vända oss till det, som tager nutidens intresse i anspråk.

London innehåller 20 theatrar med högre eller lägre entréepris, samt i hvilka man hvarje afton, under största delen af året, uppför alla slags dramatiska föreställningar; — *offentliga förevisningar* och *anstalter* i afseende på litteratur, vetenskap, bildhuggeri, målning, mekanik, o. s. v. inalles ungefär 25; — *privata målningsgallerier,* som egarne på förutgående begäran kostnadsfritt förevisa, och innehålla oskattbara värdefulla samlingar af den gamla och nya konsten, likaledes ungefärligen 25; — *aristokratiens boningar,* som i rikedom och prakt täfla med sjelfva de kungliga palatsen, ungefär ett dussin,

hvaraf de flesta äfven på förut skedd anhållan af egarne kunna få tagas i skärskådande utan betalning; — i *klubbar* med dagligt tillträde för medlemmar af politiska, militäriska, litterära, vetenskapliga, industriella, sällskapliga eller allmänna föreningar, öfver 30 till antalet; — *värdshus*, *restaurationer*, *hoteller*, *caféer*, *spisqvarter*, *»divans»* (*läsrum*), *rum för resande* o. s. v. till flera hundrade, med betjening i alla grader och till alla pris, från furstens och ända ned till tiggarens vilkor; — *offentliga trädgårdar* i grannskapet, såsom *the Vauxhall*, de zoologiske trädgårdarne i *Surrey*, *the Cremorne Gardens*, o. s. v. der luftballongsfärder, fyrverkerier, gymnastiska och andra föreställningar ega rum under hela våren och sommaren; — *théträdgårdar* i alla förstäderna, der thé, kaffe och andra förfriskningar af alla slag finnas att tillgå för billigt pris, 25 à 30 till antalet; — *offentliga promenader*, såsom t. ex. Hyde Park, Kensington Gardens, S:t James Park och Regents-Park, der man hela året igenom, vid gynnande väderlek, får i vagnar, till häst och till fot skåda en utveckling af rang, skönhet och lyx, som ej har sin like i verlden; likaså Victoria Park, öster om Whitechapel och Battersea Park, midtemot Chelsea, denna likväl ej fulländad; — *badanstalter* af alla slag, ungefär trettio, utom de enligt nytt system inrättade för de fattiga; — *förnäma baler*, *maskrader och konserter*, sådana som gifvas i Willis' Rooms, S:t James o. s. v.; drottningens konsertsal på Hanoversqvare; philharmoniska sällskapet, the Society armonica, kongl. musik-akademien; Exeter Hall, egentligen för kyrkmusik; Cecilia-sällskapet; brittiska musiksällskapet; Hullahs konsertsal på Wilson Street, och en mängd andra konserter hvilka tid efter annan gifvas till förmån för de dervid biträdande; *bazars*, *casinos*, m:me Tussauds *Vaxfigur-kabinett*, lefvande bilder, o. s. v., utom otaliga andra skådespel och synvärda saker.

Innan man likväl med nöje kan hängifva sig åt dessa förströelser, måste man dock framför allt sörja för tillfredsställandet af kroppens behof med afseende på föda och boning.

Londons Topografi.

Gator, omnibusfärder o. s. v.

Det är önskvärdt att en fremling vid sitt första besök i London har en vän, som väntar honom vid jernbangården, eller vid värdshuset, der han först sätter foten på stadens mark. Om vännen kan låta honom bo hemma hos sig eller eljest förskaffa honom någon passande boning, så är detta ännu en fördel. Om ett sådant tillfälle icke står till buds, så gör man klokt i att stanna ett par dagar på värdshuset, dit man framkommit i sin vagn, eller qvardröja i ett café eller hotell i närheten af jernbangården, till dess att man kan hyra sig in på ett passande ställe och på passande vilkor. Detta måste man göra med noggrann beräkning af sina tillgångar, emedan dylika etablissementer äro mer eller mindre dyra. Värden måste i alla fall vara i stånd att gifva den resande nödig upplysning härom.

Det första en fremling i London måste tänka på, är att blifva bekant med stadens topografi, dess gator, omnibuslinier, o. s. v. Detta är vida mindre svårt, än det i början kan förefalla vid en blick på stadens plankarta. Staden bildar med sina omgifvande förstäder och byar en Ellipse i en utsträckning af 11 mil från öster till vester, d. ä. från Bow till Hammersmith, och af 8 mil från norr till söder, nemligen från Holloway Chapel till Stockwell i Surrey. De förnämsta gatlängderna gå mellan öster och vester, temligen parallelt med Themsen, och mellan norr och söder förmedelst talrika broar öfver denna flod. På detta sätt, och med inpräglande af vissa kännetecken i minnet, kan fremlingen icke länge tveka om rätta vägen.

På södra stranden af Themsen sträcker sig en lång gatlinie utmed floden, vester om Deptford och ända till Westminster; från de större broarna gå gator till obelisken på S:t Georgsfield, och utbreda sig sedan solfjederlikt åt alla riktningar.

Alla hufvudgator mellan öster, vester, norr och söder befaras från kl. 8 om morgonen till 11 eller 12 om natten af en oerhörd mängd omnibusar. Få af dessa billiga och nyttiga fordon taga mer än 6 pence (ungefär 12 sk. Sv. bko) för hela färden, som på

några linier upptager 7 till 8 mil, såsom t. ex. från Mile End i öster till Notting Hill eller Shepherds Bush i vester. De fleste dela färderna i två stationer, hvar och en till 3 pence; många hafva till och med tre eller fyra stationspris, hvilket faller sig mindre dyrt för publiken, och omnibusegarne stå sig likaledes bättre genom den ökade freqvensen.

Omnibusarnas stationer äro olika allt efter deras linier, och ganska olika i anseende till deras sista bestämmelseort. De flesta omnibusar, som hvar 5:te eller 10:de minut affara från Mile End Turnpike, äro kända under namn af *Bayswater*-omnibusar. Men att här uppräkna alla de omnibusar, och deras färder, som korsa hvarandra i London, vore allt för vidlyftigt.

Värdshus, hoteller, caféer o. s. v.

När en resande icke redan förut genom någon vän låtit förskaffa sig en boning, kan han, särdeles om han kommer sent på aftonen, icke göra något bättre än att åtminstone för den natten stanna qvar på ett af de närbelägna värdshusen eller hotellen. På detta sätt löper han ingen fara att blifva bestulen eller bedragen. Efter första anläggandet af jernbangårdarna i London plägade några samvetslösa värdshusvärdar i närheten deraf preja sina gäster på det fruktansvärdaste; genom offentliggörandet af dessa skändliga bedrägerier, genom den offentliga pressen, och genom det lyckliga inflytandet af den fria konkurrensen, blef det onda likväl snart stäfjadt, och taxan i dessa värdhus nedsatt till en så måttlig fot, att man nu i dessa hus blir lika billigt betjenad, som i andra af samma klass. Ändock är det likväl alltid rådligt, att gästen begär sin räkning straxt den nästa morgon efter frukosten, för att komma i tillfälle att bedöma prisernas höjd. I hotellen och jernban-värdshusen, äfvensom i många af Citys hus, kan den resande påräkna att i allmänna gästsalen få frukost, middags- och aftonmål, såsom äfven en god säng för 6, 8, 10 till 12 shilling *) om dagen. Vi-

*) En engelsk shilling är i sv. mynt ungefär 28 sk. B:ko och 12 pences gå på 1 shilling.

ner och spirituosa beräknas alltid särskildt efter tryckt priskurant. En frukost kostar från 1 till 2½ shilling, alltefter husets rang; en middag, från 2 till 5 eller 10 shilling; thé eller kaffe 1 till 2½ shilling. Åt kypare, uppasserskor, husdräng o. s. v. ger man dagligen 2 till 5 shilling, utom det, som betalas åt budbärare eller bärare, i händelse man måste begagna sådana personer.

Till en förnämare klass deremot höra de större hotellen i vestra delen af staden, såsom *Clarendon* etc. De flesta af dessa hoteller besökas af den högre adeln samt de förnäma familjerna, och emedan de i alla afseenden äro inrättade på det mest utsökta sätt, så äro de äfven dyra i förhållande dertill. Ungefär dylika inrättade finnas äfven, ehuru billigare; andra finnas äfven, som äro berömda med afseende på handelsaffärer, skeppsunderrättelser, o. s. v. Dessa besökas hufvudsakligen af köpmän, mäklare, skeppskaptener, försäkringsagenter, o. s. v.

Dessutom finnes äfven *Chapter Caffehouse* i Paternoster Row, som talrikt besökes af bokhandlare och skriftställare, der tillika ett stort antal landsortstidningar finnas att tillgå; stora massor landsortstidningar äro dessutom tillgängliga på andra ställen. Sådana etablissementer finnas äfven af en helt annan klass, och begagnas alla mer eller mindre till att gifva middagar, samt hålla politiska och välgörande sammankomster.

Med afseende på sparsamheten kan man rekommendera många hus af fullkomligt aktningsvärdt rykte i åtskilliga delar af staden, och hvilka förena värdshusets med privatfamiljens fördelar, utan att ega det förstas offentlighet och buller. I dessa hus kunna herrar och fruntimmer hvarje timma af dagen vinna inträde, mot en bestämd afgift för nattlogis, frukost, förfriskningar, middag, thé eller aftonmål. I de flesta af dem finnas en allmän familjefrukost — stundom äfven en dylik middag — hvarvid frun eller herrn i huset vanligen innehar första platsen. Vilkoren äro ganska billiga. De sista åren hafva sådana hus blifvit ganska talrika och man finner dem utomordentligt beqväma, i synnerhet för personer hvilka ej ärna dröja länge qvar i London. Den som tänker stanna der någon längre tid, gör

deremot bäst i att hyra sig en särskild boning. Sådana hus finnas hufvudsakligen i de mest besökta delarna af staden, såsom i närheten af Börsen, o. s. v.

Enskilda herrar, som önska lefva ännu sparsammare, kunna föra ett ganska beqvämt och billigt lif i många af de mindre caféerna. Goda sängar jemte mat och dryck af ypperlig beskaffenhet — thé, kaffe, kött, stek, skinka, o. s. v. — äfvensom de dagligen och periodiskt utkommande tidningarna erhållas i dessa hus till utomordentligt goda priser.

Möblerade rum.

Möblerade rum kunna hela året igenom i mängd erhållas i London, men i Westend och under den så kallade säsongen, d. v. s. under parlamentets sessioner, då ett större tillopp af fremlingar än eljest eger rum, äro de betydligt dyrare än höst och vinter. Det beror äfven mycket på lokalen i afseende på frisk luft, sundt eller förnämt läge, äfvensom möbleringens elegans, betjeningens talrikhet, o. s. v. Fruntimmer måste vanligtvis betala mer än herrar; och när herrarne äta hemma, fordrar man i allmänhet mer af dem, än om de göra det utomhus, emedan deras uppassning i förra fallet är förenad med större besvär. Under sådana omständigheter kan ingen viss norm uppgifvas i hänseende till priset på dessa boningar; men i allmänhet kan man säga att hvar och en, allt efter sina tillgångar eller vanor, kan finna en motsvarande boning.

Ett rum med säng fås för 7 à 8 shilling, men äfven för 10, 15 till 20 shilling i veckan. Första etagen — d. v. s. ett boningsrum och en sängkammare i samma våning — erhålles för 15 sh. till 4 eller 5 guinéer (1 guiné: nära 12 R:dr sv. B:ko) i veckan. Andra våningen är mindre dyr än den första.

Vid hyrandet af ett rum är det nödvändigt att bestämma hvad man väntar, på det att det måtte stå hyresmannen fritt att, om han ej skulle finna sig dervid, genast flytta efter första veckans förlopp, utan vidare än att betala hyran för denna vecka, och så att uppgörelse för veckan derefter är tillräcklig.

Tjenstfolket i logishusen vänta alltid små skänker, och för lugnets samt många sakers skuld, är det rådligt att hyresmannen snarare är frikostig än motsatsen.

Värdshus och Caféer.

Med afseende på värdshus och den högre klassen af caféer, der vin eller spirituosa äfvensom jästa drycker fås, finnas i de flesta delar af London en mängd matställen, som på det högsta kunna rekommenderas, der soppor, fisk, kött, fogel och äfven vildbråd jemte ett stort urval af grönsaker och bakverk hållas gästerna tillhanda. I många af dessa etablissementer kunna äfven enskilda rum erhållas af sällskaper och fruntimmer, som önska vara för sig sjelfva.

Mestadels finnas i dessa etablissementer dagligen matsedlar med vidfogade priser på de särskilda rätterna. I andra kunna gästerna utvälja en kötträtt bland mängden och betala derför med grönsaker så och så mycket per man, vanligen 1½ sh. eller 2 sh. Äter man dessutom soppa, fisk eller kött och fogel, äfvensom bakverk, så kostar det ännu 6 p. till 1 sh., och 6 p. extra. I *the Royal Divan Hotel* på södra stranden t. ex. äro priserna beräknade sålunda: En portion kött med grönsaker 2 sh.; med soppa eller fisk 2½ sh., och de på matsedeln med en stjerna betecknade rätterna, såsom flundra, lax, laxkotletter, stekt och inlagd ål, dufvor, omeletter etc. kosta ännu 6 p. dertill.

I en mängd andra hus i samma trakt, (der allt är af utsökt beskaffenhet) och på åtskilliga andra ställen är det vanligt att beräkna portionerna efter matsedeln. I hus af denna art kostar ett middagsmål af kött, bröd och grönsaker vanligen 1 sh., och aldrig mer än 1½ sh.

I åtskilliga hus lagas blott stekar, fårkött, njurstek och korf med potates. Vanliga priset för en kotlett är 10 p. till 1 sh., en portion fårkött ½ sh., en njure eller stekt korf 3 p., bröd 1 p., samt 1 eller 2 p. för kyparne, såsom det brukas i de flesta caféer och värdshus.

Ett fiskmål på Billingsgate förtjenar af mer än ett skäl att intagas. Hos *Simpson's*, Three Tuns № 11, serveras dagligen två anrättningar, den ena kl. 1, den andra kl. 4, försedda med årstidens utsöktaste fisksorter, tillagade på aldra bästa sätt. Utom fisken kan man vanligen äfven få något stek, fårkött och kotletter, allt efter gästernas antal. Värden innehar första platsen. Priset för middagen är 1½ sh. Samma hus är äfven namnkunnigt för sin ispunsch, som kostar 1½ sh. glaset.

För dem, som icke behöfva sky för en större utgift, är en rätt af den Themsfisk, hvilken är känd under namn af Whitebaits och erhållas hos *Lovegroves*, Blackwall, äfvensom på *Sceptre* i Greenwich, en utsökt läckerhet, hvilken ej borde försummas af någon, som besöker London. Utom Whitebaits, består middagen vanligen af en mängd andra på olika sätt beredda fiskarter och kall punsch, samt hvad man eljest kan önska sig. Kostnaden derför går till 10, 15, 20, ja stundom ända till 25 sh. per man, om champagne drickes.

Vi böra nu äfven omnämna måltider och förfriskningar af anspråkslösare art, som erhållas på de mindre caféerna, af hvilka många äro utomordentligt väl betjenade och besökta af ganska aktningsvärdt folk. Ett sådant är t. ex. *the Crown* i Holborn, och ännu flera andra. En portion stek, en skifva rökt eller kokad skinka, en portion kall stek med bröd (och på några ställen med potates) erhålles här för 8 till 9 p.; dessutom fås äfven öl, porter, thé och kaffe. En ypperlig frukost af thé eller kaffe med toast eller smörgås, ägg, kokad skinka, fläsk eller kallt kött kostar ej mer än 1 till 1½ sh.

Expositions-byggnaden i London.

»Vid den exposition, som innan kort skall öppnas, — säger *Times*, — blir den byggnad, hvari profstyckena af alla nationers industri skola utställas, säkerligen icke det minst underbara. Denna byggnads storlek, den skyndsamhet, hvarmed den skall uppföras, och de materialier, af hvilka den skall sam-

mansättas, allt samverkar till att åt densamma försäkra en stor del af den uppmärksamhet, som expositionen naturligtvis skall väcka, och att göra dess framåtskridande mot sin fulländning till ett föremål för det allmänna interesset. En byggnad, som skall intaga 753,984 qv.-fot och omfatta en areal af omkring 21 acres, — som skall vara fullfärdig och öfverlemnad åt kommittéen föga mer än tre månader efter det den påbörjades; — som skall uppföras nästan helt och hållet af glas och jern, det bräckligaste och det starkaste bland byggnadsmaterialier, — som skall förena en temporär byggnads lätthet med soliditeten hos en för de vigtigaste ändamål afsedd, — en sådan byggnad måste naturligtvis fästa uppmärksamheten på sig med hänseende till det sätt, hvarpå arbetet i och för densamma ledes, samt med afseende på stegen framåt till dess fulländning. Trollpalatser, som vexa upp på en natt, tillhöra uteslutande fabelns område, och i denna vår materiela verld hinna, som man vet, murarens och timmermannens arbeten nära nog aldrig sitt slut. Det erfordrades 300 år för att bygga Peterskyrkan i Rom och 30 till att fulländа St. Paul i London. Det nya palatset i Westminster har redan stått 15 år under byggnad och är ännu ofullbordadt. Det är väl sannt, att vi resa upp hus raskt nog här i landet; men, om det finnes någon anstrykning af trolleri uti den tid, som dertill behöfves, synes deremot ingenting sådant i de tegel- och kalkmassor, våra gator förete. Någonting helt annat lofvar den stora byggnaden i Hyde Park. Den skall icke allenast resa sig från marken med utomordentlig hastighet, utan äfven i alla andra hänseenden påminna om Tusen och En Natt. Till dess förmån skall fönstertaxan ignoreras, och 900,000 qv.-fot glas, vägande omkring 400 tons, skola användas dertill. Icke en sten eller ett tegel skall komma att begagnas till hela den stora byggnaden, som skall hvila på 3,300 gjutjerns-pelare samt förstärkas och sammanhållas af 2,224 tvärbalkar af samma material. Den teckning deraf, som vi sett, företer en byggnad, i hvarje hänseende värdig att bli ett uppställningsrum för profstycken af verldens industri; bottenvåningen och de bägge öfra våningarne förminskas till areal med detsamma de resa

Lith. Inst. af J. F. Meyer & C°, Stockholm

BYGGNADEN FÖR DEN STORA WERLDSEXPOSITIONEN I LONDON 1851.

sig i höjden, och gifva sålunda en behaglig omvexling åt konturerna af det hela, medan den entoniga effekten af en 1,848 fot lång façad brytes genom ett rymligt tvärskepp. Detta tvärskepp, af 408 fots längd och 72 fots bredd, skall bli hvälfdt och resa sig till 108 fots höjd samt inom sig, likasom i ett glashus, innesluta en rad träd, hvilka kommittéen beslutit spara af aktning för parken. Det på gjutjerns-tvärbalkarna hvilande taket kommer att likna ett böljande haf, och det hela skall öfvertäckas med väf, för att utestänga solen och förebygga olägenheterna af alltför stark värme. Sådant kommer förhållandet att bli på alla ställen af byggnaden, med undantag för tvärskeppet, der träden behöfva dager, hvarföre också det hvälfda glas-taket här skall förbli obetäckt. När allt är färdigt och i ordning, måste åsynen af det inre bli underbart härlig och praktfull. Den 1,848 fot långa, 72 fot breda och 66 fot höga central-avenyen med sina pelar-rader, hvilka äro ordnade så, att ögat fritt kan genomlöpa hvarje del af byggnaden, måste bli af storartad effekt. De pelare, på hvilka hela byggnaden hvilar, har man omsorgsfullt fördelat så, att de icke kunna synas stå oregelbundet eller utan ordning, likt träden i en skog. Förhållandet med alla ingångarna blir detsamma som med den i husets center, ehuru anblicken härifrån måste bli som mest imponerande, emedan här inga gallerier eller sådant bryta perspektivet.

Utom det ofantliga utrymme, som härigenom vinnes för expositionen i allmänhet, skall vid byggnadens norra sida ett särskildt rum uppföras för att mottaga maschiner. Detta rums dimensioner stå i noggrannt förhållande till den vigtiga industrigren, hvilken skall ditsända sina representanter. Det skall bli 946 fot långt, 48 fot bredt och 24 fot högt. En annan hufvuddel af huset blir den för rafraichissementers tillhandahållande afsedda delen, hvilken, i öfverensstämmelse med Englands aristokratiska anda, kommer att fördelas i tre afdelningar. De, hvilka i följd af förmögenhet och smak kunna räkna sig till första klassen, få njuta af årets delikatesser under grenarne af de träd, som intaga tvärskeppets norra ända; de, hvilka flyga mindre högt eller icke sätta alltför stort värde på gommens njutningar, finna sina

behof tillfredsställda i byggnadens vestra del, hvaremot den mer blygsamma hopen af de besökande får vända sig till husets nordöstra sida.

Att ingå i ytterligare detaljer med hänseende till den inre planen, skulle utan behof göra denna beskrifning invecklad och icke heller vara lämpligt för det närvarande. Det torde dock vara skäl att nämna det golfvet från norr till söder och utefter bredden af huset skall bli fullkomligt horizontelt, men deremot från vester till öster slutta obetydligt, likasom scenen på en theater, ehuru naturligtvis icke i samma förhållande. Man tror, att detta skall betydligt stegra effekten af det inre och sätta de besökande i stånd att från ena ändan öfverskåda det hela snart sagdt med en blick. Ett lätt jernstaket skall omsluta byggnaden på ett afstånd af 8 fot ifrån densamma, och på andra sidan staketet skall en gångstig anläggas. Stora ingången blir midt emot »the Princes Gateway» och består af 7 dubbeldörrar. Yttre ytan af första eller bottenvåningen blir icke af glas, utan af trä, för större säkerhets skull och äfven på det en vägg må finnas för sådana artiklar, som behöfva hängas upp för att bättre kunna ses. Att i detalj uppräkna allt, hvad detta stora företag omfattar, skulle bli ett oändligt, måhända tråkigt göra; dock torde något begrepp om allt det, som skall uträttas, kunna hemtas deraf, att Hrr Fox', Hendersons et C. beräkningar bland annat upptaga 34 Eng. mil takrännor, 202 mil fönsterramar och 8 mil bord för expositions-artiklar.»

Redan i November 1850, en månad efter det arbetet börjat, hade nästan alla de bottenstycken, på hvilka pelarne hvila, blifvit insatta på sina ställen, och jord fylld omkring dem. Pelarne på en stor del af husets södra och centraldelar hade blifvit uppsatta och sammanbundna genom sina tvärbalkar. Byggnadens skelett började antyda dess blifvande form; man kunde redan urskilja, huru våningarna skulle uppstiga trappformigt öfver hvarandra; huru tvärskeppet skulle komma att höja sig likt hvalfvet i en kathedral, huru gångarna skulle sträcka sig med sina pelarrader på ömse sidor. Om den raskhet, hvarmed arbetet går framåt, kan man få ett begrepp deraf, att två pelare och tre tvärbalkar kunna uppsättas på omkring 15 minuter. Medan sjelfva byggnadsarbe-

tet pågår, förfärdigas under samma tid en myckenhet af det, som framdeles skall användas. Nästan alla tvärbågarna till tvärskeppet voro färdiga, redan i November; fönsterramar, sparrar och takrännor förfärdigades af hundratals arbetare, som stodo under skjul, uppförda af plank. Gjutjernets styrka pröfvades med hydraulisk press, och smeder arbetade på de jernbultar, som skulle sammanbinda pelarne med mellanstyckena. Högar af materialier af alla slag lågo uppstaplade på platsen. 20 hästar sysselsattes med att draga, och 900 man arbetade redan då, ehuru antalet skulle höjas till 1500. Entreprenörerna hafva ingen svårighet att erhålla hvad de behöfva, vare sig af materialier eller arbetsfolk. Allt jernet kommer från Birmingham, der det gjutes hos Hrr Fox & Henderson, med biträde af två andra hus. Ett hus levererar allt det erforderliga glaset. Det timmer, som användes, är från Östersjöländerna och af yppersta beskaffenhet. Vid fuktig väderlek arbetar man på sådant, som kan göras under tak; när väderleken är vacker, uppsättas pelare och tvärbalkar. Gasrör äro nedlagda på platsen, och arbetet fortsättes ofta till kl. 11 på aftonen. Särskilda beqväma rum äro anskaffade för dem, som föra högsta uppsigten öfver arbetet och bestämma dess fördelning för dagen. En ansenlig del af arbetet förrättas per styck, och ingen svårighet har företett sig vid anskaffandet af erforderligt antal arbetare. Hvarje morgon samlar sig folk till stor mängd vid ingången och erbjuder sig att arbeta; alla befinnas vara lättlärda och raska. Sådant torde icke vara möjligt på något annat ställe än i London och underlättar i hög grad företaget. För att bestämdt veta antalet timmar, då enhvar varit sysselsatt, och den ersättning, han har rätt att fordra, har man infört ett eget system med olika formade tecken af jernbleck. Det hela tyckes gå för sig på det mest ordentliga och systematiska sätt, och märkvärdigt är, att allt sker utan buller och oreda. Detta härleder sig derifrån, att nästan alltsammans, som skall begagnas till byggnaden, är i full ordning på förhand, så att man knappast får höra något ljudeligare buller än det af hammaren, när en bult fastnitas. Alltsammans försiggår utan stoj och lika tyst som det tillgick vid uppförandet af Salomos tempel.

Byggnadens inre är afdeldt i 4 sectioner, motsvarande de fyra hufvudafdelningar, hvarunder man ämnar klassifiera expositions-produkterna.

Första Sectionen, innehållande *Naturstoffer* i rått tillstånd, skall omfatta följande underafdelningar: Metallurgie, Mineralogie, chemiska och pharmaceutiska tillverkningar, samt substantier ur växt- och djurriket, användt dels som födoämnen eller hvilket annat bruk som helst.

Uti *Andra Sectionen*, för *Machiner och Instrumenter*, rangeras följande under-afdelningar: Machiner för Manufactur-tillverkningar; mekaniska instrumenter för Sjöfart, Skeppsbyggnad, Landtbrukets alla detaljer samt binäringar, landmätning och alla till krigskonsten hörande. Alla slags mathematiska instrumenter samt slutligen musikaliska dylika.

Till *Tredje Sectionen*, för *Manufactur-Slöjder*, höra alla tillverkningar i siden, linne, ylle, sammet, väfnader, skinn, prof af Boktrycks- och Bokbindarekonst, Glas-tillverkningar, Juvelerarearbeten, Porsliner och Terra Cotta arbeten, Gjutna arbeten i jern, brons m. m., samt arbeten i Marmor, Porphyr, Granit o. s. v.

Den *Fjerde Sectionen* omfattar *Bildande konst*, såsom Caméer, Mosaiker, Skulpturarbeten i brons, trä m. m. Architectoniska modeller, Daguerreotyper, Lithographier o. s. v.

Bland de Engelska inhemska produkter, som finnas på Expositionen, har man omtalat en obelisk (monolith) af granit 35 fots höjd, en modell i trä, föreställande *Slaget vid Trafalgar* med 70 fullständigt utrustade krigsskepp; flera arbeten i kokosnöt och chocolat, en stor Jätte-Panorama med öfver 3000 stycken; anatomiska figurer, skurna i ebenholtz m. m. En af de nyaste Boktrycks-Snällpressar kommer att i sjelfva lokalen trycka Supplementerna till »Illustrated London News».

Vi vilja hoppas att äfven Sveriges produkter må blifva så representerade, att de der kunna tillvinna sig någon uppmärksamhet, och lita i det fallet mest på vårt Jern och Stål, Linne och Lin från Norrland, Ångmachiner från Motala samt handslöjd-tillverkningar i bomullstyger af vår allmoge, Eskilstuna-Smiden, Kanoner från Åkers Bruk samt Porphyr från Elfdalen.

Pris: med planch . . . . 32 sk.
Beskrifn. utan planch . . . 8 sk. banko.

Der Krystall-Palast in Hyde-Park.

Merkwürdige Aufschlüsse

über die

Entstehung und Einrichtung

des großen Glasgebäudes

für die

Industrieausstellung in London.

(Mit einer Abbildung.)

1851.

(Nach dem Englischen.)

Basel,

Offizin von Felix Schneider. (Leonhard Geering.)

